

การท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช*

A BUDDHIST TOURISM OF RELIGIOUS PLACE WAT PHRA MAHATHAT WORAMAHAWIHAN IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระวิชณรัตน์ ชยสุโข (ไชยศิลา)

Phra Widsanurat Chayasukho (Chaisila)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: w.rattanasila_32@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาลักษณะและประเภทของการท่องเที่ยว 2) เพื่อศึกษาการท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร 3) เพื่อศึกษาคุณค่าของการท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยงานวิจัยฉบับนี้เป็นกรณีศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารจากพระไตรปิฎก หนังสือ ตำรา นิตยสาร และหนังสือเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะและประเภทของการท่องเที่ยว ได้แก่การเดินทางของมนุษย์จากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง หรือการเดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจไป และเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยวมิใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้ โดยสามารถประเภทได้ทั้งหมด 12 ประเภท

2. การท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑสถาน ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม การท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามแหล่งพระพุทธศาสนากับแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น เช่นวัดหรือชุมชนจะสร้างกระบวนการพัฒนาทาง เศรษฐกิจให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น ผ่านการรวมกลุ่มในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

* Received 3 June 2019; Revised 16 September 2019; Accepted 18 September 2019

3. คุณค่าของการท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา สมควรที่พุทธศาสนิกชนในพื้นที่และในชุมชนจะต้องตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าว โดยร่วมกันสืบสานจรโลงประเพณีและวัฒนธรรมที่ดงามของไทยให้คงอยู่ ด้านสังคมของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จะเห็นได้ว่าชาวบ้านมีการปรับตัวในเรื่องของความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกต่อวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พุทธศาสนิกชนทั้งใกล้และไกลจะหลั่งไหลมานับสการพระบรมธาตุเจดีย์อยู่มิได้ขาดสาย มีโบราณสถาน โบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก ความสอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม และสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของยุคสมัยในปัจจุบัน ด้านการอนุรักษ์ศาสนสถานของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นสิ่งช่วยดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของศาสนิกชน มีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ควรแก่การบำรุงรักษาไว้ให้คงอยู่

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว, ศาสนสถานเชิงพุทธ, วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

Abstract

The purpose of study 1) to study forms, and types of tourism 2) to study the Buddhist tourism of religious place Wat Phra Mahathat Woramahawihan 3) to study benefits of Buddhist tourism of religious place Wat Phra Mahathat Woramahawihan in Nakhon Si Thammarat Province. This is Qualitative research was collected data from documents of Buddhist scriptures, books, magazine, and the related researches.

The results indicated that:

1. The forms and types of travel were a person who travels from one place to another or travelling from residence to another by willing to visit, but not travelling for work or gets income, there were 12 types.

2. The Buddhist tourism of religious place Wat Phra Mahathat Woramahawihan is an important religious site, and not only for its historical and religious importance but also for its archaeological importance. The significant art and iconographical evidence such as archaeological site, historical park, ancient community, city walls, moat, museum, temple, religious place, and structure that important in art and architecture. The Buddhist tourism of religious place Wat

Phra Mahathat Woramahawihan in Nakhon Si Thammarat Province is the most famous such as temple and communities that case to develop the economy and hence income of communities until became to sustainable development.

3. the benefits of Buddhist tourism of religious place Wat Phra Mahathat Woramahawihan in Nakhon Si Thammarat Province presented the value in art and tradition that passing from generation to generation as people should realize the benefits and keep passing it to next generation. Secondly, the social of Wat Phra Mahathat Woramahawihan to people was belief. Next one is the changing needs of society, and the environment in the present time and the last was the preservation of historic religious properties of Wat Phra Mahathat Woramahawihan.

Keywords: Tourism, Religious Place, Wat Phra Mahathat Woramahawihan

บทนำ

การท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ทั้งจากกระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือการถูกจัดให้เป็นกลุ่มสินค้าการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ รวมทั้งนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐที่มุ่งรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดยจะมีการสนับสนุนการกำหนดจุดขายที่ชัดเจนและเชื่อมโยงให้เกิดการเกี่ยวพันกันภายใต้แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธเป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคม รวมถึงสถานที่ที่มีความผูกพันทางจิตใจของชนรุ่นหลังเพื่อชื่นชมและเรียนรู้ต่อประวัติศาสตร์และโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยวนั้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อภารกิจต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และรักษาคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (ชมพูนุช หุ่นนาค, 2559)

จังหวัดนครศรีธรรมราชยังมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และสวยงาม ทั้ง ทะเล ภูเขา น้ำตก เป็นต้น ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้จะมีคุณค่าทางด้านจิตใจแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าในด้านความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย ในขณะที่เดียวกันก็ยังทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านที่ถ่ายทอดแนวคิดหรือภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ๆ เส้นทางท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งอารยธรรมหรือแหล่งท่องเที่ยวทาง ทรัพยากรธรรมชาติ มักได้รับผลกระทบจากการเข้าไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับแหล่งท่องเที่ยว อุทยานธรรมชาติท่องเที่ยวส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้ใช้ง่าย

งบประมาณเป็นจำนวนมากในการบูรณะหรือซ่อมแซมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวตามฤดูกาลจากการเก็บข้อมูลที่ผ่านมายังไม่พบการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรมเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาให้สามารถยกระดับและมีความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวได้มากนัก ดังนั้นในอนาคตควรให้ความสนใจกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวในลักษณะอุตสาหกรรมพาณิชยกรรมให้มากขึ้น เพราะจะสามารถเพิ่มช่องทางความหลากหลายในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวได้มากขึ้น การท่องเที่ยวในประเทศไทยมีหลากหลายขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเองและขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (จุฑาภรณ์ หินชูขุ, 2557)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะและประเภทของการท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาการท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาคุณค่าของการท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ โดยสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

1.2 สัมภาษณ์พระภิกษุสงฆ์และประชากร รวมทั้งนักท่องเที่ยว จำนวน 12 รูป/คน แบ่งเป็น พระภิกษุ 3 รูป ข้าราชการ 4 ท่าน ผู้ประกอบการร้านขายของที่ระลึก 1 ท่าน และนักท่องเที่ยวอีก 4 ท่าน

2. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เรียบเรียงข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนาม

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามจุดประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

2.3 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

2.4 เรียบเรียงเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผลการวิจัยผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะและประเภทของการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า “การท่องเที่ยว” (Tourism) หมายถึง การเดินทางของมนุษย์จากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง หรือการเดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจไป และเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยวมิใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้ เช่น การเดินทางเพื่อการพักผ่อน การเดินทางเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬา (อาทิ การแข่งขันกีฬา ซีเกมส์ โอลิมปิก เป็นต้น) การเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา การเดินทางเพื่อเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องหรือเพื่อน การเดินทางเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยสามารถแบ่งได้เป็น 12 ประเภท (วาริษฐ์ มัธยมบุรุษ, 2557) ได้แก่

1.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยอาจมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องโดยการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น จะต้องมีการบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศนั้น มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.2 แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความสนใจพิเศษของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ชัดเจนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่เกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้สามารถเพิ่มเติมได้อีกมากมายตามความนิยมของคนในแต่ละยุคสมัย เมื่อมีการระบุดว่ากิจกรรมนั้น ๆ สามารถให้ความรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ปัจจุบันมีปรากฏอยู่หลายๆแห่ง ตัวอย่างเช่น พิพิธภัณฑ์เฉพาะทาง แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ อุทยานธรรมชาติและ MICE (Meeting & Incentives & Conventions & Exhibitions) เป็นต้น

1.3 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา รวมถึง สถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์ สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑ์ วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม

1.4 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ อาจจะเป็นความงดงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตา ของสภาพธรรมชาติ สัตว์พันธุ์ที่

สำคัญทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ ของท้องถิ่นนั้น ๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ (Special Environmental Features) หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทางวิชาการก็ได้

1.5 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการพักผ่อนและเสริมสร้างสุขภาพ ให้ความสนุกสนาน รื่นรมย์ บันเทิง และการศึกษาหาความรู้ แม้ไม่มีความสำคัญในแง่ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม แต่มีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวร่วมสมัย ตัวอย่างเช่น ย่านบันเทิงหรือสถานบันเทิง สวนสัตว์ สวนสนุกและสวนสาธารณะลักษณะพิเศษ สวนสาธารณะ และสนามกีฬา

1.6 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า เป็นต้น ตัวอย่าง ของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยในประเภทนี้ ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก งานแสดงของช้างจังหวัดสุรินทร์ งานร่มบ่อสร้าง ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

1.7 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ หมายถึง ในการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานสำหรับแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนธรรมชาติ มีจุดประสงค์เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติอย่างชัดเจน โดยเน้นในด้านการกำหนดมาตรฐานที่จำเป็นสำหรับการบริการต่าง ๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวประเภทนี้จะต้องคำนึงถึงด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากน้ำพุร้อนจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติประเภทหนึ่ง ซึ่งหากไม่มีการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวใด ๆ อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำพุร้อน ธรรมชาติได้ นอกจากนี้ การจัดทำเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ยังมีเป้าหมายเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้ เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของตนและยังสามารถใช้เป็นข้อมูล ที่สำคัญเพื่อประกอบการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ น้ำพุร้อนธรรมชาติของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

1.8 แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด (Beach Attraction) หมายถึง สถานที่ ๆ เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีชายหาดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น

บริเวณชายหาด ได้แก่ การเล่นน้ำ การอาบแดด กีฬาทางน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร เป็นต้น

1.9 แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีน้ำตกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับ ธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำตก ได้แก่ การว่ายน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร การเดินสำรวจน้ำตก การล่องแก่ง การดูนกและการตกปลา เป็นต้น

1.10 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีถ้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ได้แก่ การเข้าชมบรรยากาศและหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ การศึกษาด้านโบราณคดีของมนุษย์ยุคต่าง ๆ ที่เคยอาศัยในถ้ำ การนมัสการพระพุทธรูป การให้อาหารสัตว์ การปิกนิกและรับประทานอาหาร เป็นต้น

1.11 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ หมายถึง การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภท เกาะสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ ซึ่งมีจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมด 47 ตัวชี้วัด โดยแต่ละตัวชี้วัดมีค่าคะแนนสูงสุดเท่ากับ 5 คะแนน จึงมีค่าคะแนนรวมทั้งสิ้น 235 คะแนน โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายมากที่สุด เนื่องจากเป็นแรงดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมแหล่ง ท่องเที่ยว ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญของคะแนนรองลงมา และองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด

1.12 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีแก่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน และมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับ ธรรมชาติ โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ การล่องแก่ง การพายเรือ การพักผ่อน และการเดินป่า ซึ่งอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาธรรมชาติเข้าไปด้วย ได้แก่ การดูนก การสำรวจธรรมชาติ การศึกษาพันธุ์พืชต่าง ๆ

2. ศึกษาการท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ศาสนาพุทธมีศาสนสถานสำคัญ คือ วัด โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองวัด ในวัดมี โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ศาลาการเปรียญ กุฏิ เมารุ หอสวดมนต์

โรงเรียนพระปริยัติธรรม และสถูป เป็นต้น เป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีทางศาสนา เป็นที่พำนักของพระภิกษุ และเป็นอนุสรณ์ให้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ซึ่งพุทธศาสนิกชนนิยมไปกราบไหว้บูชา และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ วัดที่ยังไม่ได้วิสุคามสีมาเรียกว่า สำนักสงฆ์ การท่องเที่ยวเชิงธรรม กล่าวคือเส้นทางท่องเที่ยวในลักษณะนี้ นักท่องเที่ยวจะเน้นการท่องเที่ยวแหล่งพระพุทธรูปศาสนาคู่ไปกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของภูมิภาค (กรรณิกา คำดี, 2558) ดังนั้นการท่องเที่ยวตามแหล่งพระพุทธรูปศาสนากับแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความโดดเด่นจากการเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีชื่อเสียง ได้ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธรูปศาสนาในจังหวัดเดียวกันได้รับความนิยมตามไปด้วย เส้นทางท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งอารยธรรมหรือแหล่งท่องเที่ยวทาง ทรัพยากรธรรมชาติ มักได้รับผลกระทบจากการเข้าไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธรูปศาสนาเช่นเดียวกับแหล่งท่องเที่ยว อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธรูปศาสนาเหล่านี้ใช้จ่ายงบประมาณ เป็นจำนวนมากในการบูรณะหรือซ่อมแซมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวตามฤดูกาล (พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์, 2559)

3. ศึกษาคุณค่าของการท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 คุณค่าด้านวัฒนธรรมประเพณี

คุณค่าทางวัฒนธรรมและประเพณีไทย วัดเป็นสถานที่ ที่มีความสำคัญและมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง วัฒนธรรมประเพณีจะเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดแนวทางการประพฤติของคนในสังคม ประกอบด้วย วิถีชาวบ้าน จารีตประเพณี และกฎหมายมีความสำคัญมาก สมควรที่พุทธศาสนิกชนในพื้นที่และในชุมชนจะต้องตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าว โดยร่วมกันสืบสานจรโลกประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยให้คงอยู่กับสังคมไทยสืบไป

3.2 คุณค่าด้านสังคม

คุณค่าทางด้านสังคมของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านมีการปรับตัวในเรื่องของความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกต่อวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พุทธศาสนิกชนทั้งใกล้และไกลจะหลั่งไหลมาสนับการพระบรมธาตุเจดีย์อยู่มิได้ขาดสาย มีโบราณสถานโบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก ความสอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม และสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของยุคสมัยในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

3.3 คุณค่าด้านการอนุรักษ์ศาสนสถานของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

คุณค่าด้านการอนุรักษ์ศาสนสถานของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นสิ่งช่วยดึงดูดใจนักท่องเที่ยว หรือเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชน มีความสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนา มีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ควรแก่การบำรุงรักษาไว้ให้คงอยู่ และช่วยกันส่งเสริมให้ดีขึ้นเป็นมรดกโลกสืบต่อไป

อภิปรายผล

การท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธเป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม รวมถึงสถานที่ที่มีความผูกพันทางจิตใจของชนรุ่นหลัง เพื่อชื่นชมและเรียนรู้ต่อประวัติศาสตร์และโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยววันนั้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว, 2542)

ประวัติและความสำคัญของศาสนสถานมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ศาสนสถานดังกล่าวยังมีความสำคัญในแง่เป็นสิ่งแสดงถึงความศรัทธา แสดงประวัติศาสตร์และบริบทความเชื่อของคนในช่วงเวลาของการสร้างศาสนสถานด้วย นักท่องเที่ยวชาวไทยจะเข้ามาทัศนศึกษาเพื่อเป้าหมายทางศาสนา ส่วนนักท่องเที่ยวต่างประเทศจะเข้ามาทัศนศึกษาเพื่อแสวงหาความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทยในอดีตและคนไทยในปัจจุบัน ซึ่งศาสนสถานจะสะท้อนมิติทางด้าน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของคนไทยได้อย่างดี จะเห็นได้ว่าศาสนสถานที่กำลังข้างต้น แต่ละประเภทก็จะมีองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นมิติ ทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งแสดงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เป็นหลักยึดถือร่วมกัน ภาพจิตรกรรมนี้ในแต่ละสมัย จะมีภาพที่แสดงแตกต่างกัน ภาพเดียวกันในแต่ละยุคก็จะวาดต่างกันสิ่งเหล่านี้จะสะท้อนมิติทางความเชื่อและวัฒนธรรมของผู้สร้างได้ นักท่องเที่ยวเข้ามาทัศนศึกษาจะเข้าใจสังคมไทยได้อย่างดี

1. คุณค่าด้านวัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรมมุ่งความอยู่ดี มีสุขของคนและสังคมโดยส่วนรวมวัฒนธรรมจึงต้องเชื่อมโยงระหว่างสภาพในอดีตสู่ปัจจุบันและสู่อนาคต ต้องเชื่อมโยงระหว่างคนในสังคมซึ่งมีวัยต่างกัน ต้องเชื่อมโยงระหว่างสภาพตนเองต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และสภาพรอบโลก (ดิเรก นุ่นกล้า, 2561)และต้องเชื่อมโยงระหว่างคนกับธรรมชาติ วัฒนธรรม จะพัฒนาองกวมได้ต้องอาศัยความเชื่อมโยงและความเข้าใจในความหลากหลาย ความแตกต่างและจุดร่วมของ

วัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมของชาติ และวัฒนธรรมของโลก ซึ่งมีวิวัฒนาการและมีความเปลี่ยนแปลง มีพลวัตที่ไม่หยุดนิ่ง การประสานเชื่อมโยงและถักทอวิถีชีวิตของคนและชุมชนต่าง ๆ รอบโลกและกับธรรมชาติเท่านั้นที่จะทำให้การพัฒนายั่งยืนได้ (รจนา พูลเกิด, 2558)

2. คุณค่าด้านสังคม

ปกติรูปแบบวิถีชีวิตของคนในสังคมในทุก ๆ สังคม จะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว จะช้าหรือเร็วก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยจากทั้งภายนอกและภายในมาเป็นตัวกระตุ้นจะพัฒนาไปในทางที่ดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งสองนั้นตลอดจนสภาพสังคมนั้นประกอบด้วย เช่นเดียวกับการที่หากสังคมใดต้องการเปลี่ยนตัวเองจากสังคมเดิมตามปกติมาเป็นสังคมที่เปิดกว้างพร้อมรับการเข้ามาของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (พระครูพิลาศสรกิจ, 2561) สังคมนั้นก็จะยังมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นหลายเท่าตัว เนื่องจากการท่องเที่ยวต้องเกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจหลายฝ่ายต้องเกี่ยวข้องกับคนหลายคน ต้องเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความต้องการของคนที่หลากหลาย (จิตรา มาศ, 2561)

3. คุณค่าด้านการอนุรักษ์ศาสนสถานของวัด

กรมการศาสนาเล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยวสัมพันธ์กับศาสนา เพื่อให้วัดต่าง ๆ ในเส้นทางแสวงบุญเป็นสิ่งเชื่อมโยงศาสนากับประชาชนเข้าด้วยกัน โดยให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยว ได้ซึมซับเอาคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของวิถีชีวิตแบบไทยไปสู่การยกระดับสังคมที่มีคุณภาพ (กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว, 2542) เนื่องจากการท่องเที่ยวแนวศาสนานี้จะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้คน ในชุมชนเกิดจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวเองก็จะมีจิตผูกพันกับศาสนาผ่านความประทับใจที่ได้จากการท่องเที่ยว (วิเชียร มณี, 2561)

สรุป

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเมืองมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์เป็นเมืองพุทธแดนใต้ เป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้านที่แฝงด้วยคติธรรม ถือเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความรู้สึกด้านจิตใจของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งทุกภาคทุกท้องถิ่นในสังคมไทยต่างก็มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปเช่นเดียวกันตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น รวมไปถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ตนอาศัย ภูมิศาสตร์ของแต่ละพื้นที่พื้นเมืองของแต่ละถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคม (พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา บัวเมือง), 2561) ปัจจุบันความต้องการการท่องเที่ยวมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (religion tourism) หรือทัวร์ไหว้พระทำบุญในวันสำคัญนับเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในกลุ่มความสนใจพิเศษที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในประเทศไทย (พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์,

2559)นักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัดหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรมตามคติความเชื่อที่ถือว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาคทาน จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและสร้างจิตใจที่ผ่องใสมาสู่ผู้ปฏิบัติ อีกทั้งวัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนอารยธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น (สายชล ปัญญชิตและภูเบศ วณิชชานนท์, 2558)อันเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชน และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอีกด้วย เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (พระครูสันติธรรมภากรัต (บุญชัย สนติกโร), 2557)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาทิศทางและรูปแบบของการท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธ เพื่อการอนุรักษ์ศาสนสถานที่ยั่งยืน
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว. (2542). การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว, 18 (4), 49.
- กรรณิกา คำดี. (2558). วัดและศาสนสถานในมิติของการท่องเที่ยว. วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 4 (2), 175-191.
- จุฑาภรณ์ หินชุย. (2557). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนารามอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 10 (1), 50-58.
- เฉลิม จิตรามาศ. (28 พฤศจิกายน 2561). การท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช. (พระวิษณุรัตน์ ชยสุโข (ไชยศิลา), ผู้สัมภาษณ์)
- ชมพูนุช หุ่นนาค. (2559). การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 27 (1), 39-46.
- ดิเรก นุ่นกล้า. (23 พฤศจิกายน 2561). การท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช. (พระวิษณุรัตน์ ชยสุโข (ไชยศิลา), ผู้สัมภาษณ์)

- พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 10 (21), 35-43.
- พระครูพิลาศสรกิจ. (16 พฤศจิกายน 2561). การท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช. (พระวิษณุรัตน์ ชยสุโข (ไชยศิลา), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูสันติธรรมมาภีร์ (บุญชัย สุนติกโร). (2557). ศาสนสถานแหล่งท่องเที่ยวในพระพุทธศาสนา. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา, 8 (1), 89-96.
- พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา บัวเมือง). (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท ในเอเชียอาคเนย์. สารนนครศรีธรรมราช, 48 (3), 32-40.
- มัลลิกา วิเชียรมณี. (9 พฤศจิกายน 2561). การท่องเที่ยวศาสนสถานเชิงพุทธของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช. (พระวิษณุรัตน์ ชยสุโข (ไชยศิลา), ผู้สัมภาษณ์)
- รจนา พูลเกิด. (2558). คุณค่า ความสำคัญ และประโยชน์ของศาสนา. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2561 จาก http://religiousrrr.blogspot.com/2015/03/blog-post_28.html
- วารัชต์ มัชยมบุรุษ. (2557). ระบบการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2561 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/627366>
- สายชล ปัญญชิตและภูเบศ วนิชชานนท์. (2558). การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของภาคใต้ การพัฒนาเส้นทางและผลกระทบ. วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(1), 246-262.